

Гловюк І. В.

завідувач кафедри кримінального процесу
Національного університету «Одеська юридична академія»,
доктор юридичних наук, доцент

ДЕЯКІ КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНОГО БЮРО РОЗСЛІДУВАНЬ

Аналіз положень Конституції України, Кримінального процесуального кодексу України, Закону України «Про Державне бюро розслідувань», дозволяє, з одного боку, виділити специфіку діяльності підрозділів ДБР у кримінальному провадженні, з іншого — спрогнозувати потреби змін та доповнень до КПК України для забезпечення їх ефективної кримінально-процесуальної діяльності.

1. Статтею 36 КПК України передбачені певні обмеження щодо доручення здійснення досудового розслідування кримінального правопорушення, віднесеного до підслідності Національного антикорупційного бюро України, та скасування постанов слідчих Національного антикорупційного бюро України та прокурорів Спеціалізованої антикорупційної прокуратури. Так, забороняється доручати здійснення досудового розслідування кримінального правопорушення, віднесеного до підслідності Національного антикорупційного бюро України, іншому органу досудового розслідування. Скасування постанов слідчих та прокурорів Національного антикорупційного бюро України може бути здійснено лише Генеральним прокурором або особою, яка виконує його обов'язки. Враховуючи те, що у відповідності до ст. 29 Закону України «Про Державне бюро розслідувань», нагляд за додержанням Державним бюро розслідувань законів під час проведення оперативно-розшукової діяльності і досудового розслідування здійснює Генеральний прокурор безпосередньо та через уповноважених ним прокурорів, положення ст. 36 КПК України стосовно скасування постанов слідчих ДБР потребують коригування для приведення у відповідність із Законом України «Про Державне бюро розслідувань». Крім того, враховуючи переважно персональну підслідність кримінальних проваджень, високу суспільну значимість таких кримінальних проваджень та їх результатів, ст. 36 КПК України має містити також норму про заборону доручати здійснення досудового розслідування кримінального правопорушення, віднесеного до підслідності Державного бюро розслідувань, іншому органу досудового розслідування.

2. Натепер п. 1 ч. 1 ст. 5 Закону України «Про Державне бюро розслідувань» щодо підслідності текстуально не співпадає із п. 1 ч. 4 ст. 216 КПК України стосовно підслідності, що потребує приведення п.

1 ч. 1 ст. 5 Закону України «Про Державне бюро розслідувань» у відповідність із ст. 216 КПК України.

3. Ні ст. 216 КПК України, ні ст. 5 Закону України «Про Державне бюро розслідувань» не передбачають можливості з метою попередження, виявлення, припинення та розкриття злочинів, які віднесені до його підслідності, розслідувати злочини, які віднесені до підслідності слідчих інших органів. Таке правило передбачено лише для детективів Національного антикорупційного бюро України, проте, потреба у цьому може виникнути і у слідчих ДБР, враховуючи переважно персональну підслідність кримінальних проваджень слідчим ДБР, а також те, що кримінальні провадження щодо інших осіб може бути тісно пов'язані із кримінальним провадженням, підслідним ДБР. Відповідно, можна запропонувати передбачити у ст. 216 КПК положення, що «Слідчі органів Державного бюро розслідувань з метою попередження, виявлення, припинення та розкриття злочинів, які віднесені цією статтею до його підслідності, за рішенням Директора Державного бюро розслідувань та за погодженням із прокурором можуть також розслідувати злочини, які віднесені до підслідності слідчих інших органів, крім випадків, коли досудове розслідування цих злочинів віднесено до підслідності Національного антикорупційного бюро України згідно з частиною п'ятою цієї статті».

4. У відповідності до ч. 9 ст. 170 КПК України, у невідкладних випадках і виключно з метою збереження речових доказів або забезпечення можливої конфіскації чи спеціальної конфіскації майна у кримінальному провадженні щодо тяжкого чи особливо тяжкого злочину за рішенням Директора Національного антикорупційного бюро України (або його заступника), погодженим прокурором, може бути накладено попередній арешт на майно або кошти на рахунках фізичних або юридичних осіб у фінансових установах. Такі заходи застосовуються строком до 48 годин. Невідкладно після прийняття такого рішення, але не пізніше ніж протягом 24 годин, прокурор звертається до слідчого судді із клопотанням про арешт майна. Нами вже зверталася увага на те, що механізм попереднього характеру арешту майна може бути поширений, по-перше, на інші кримінальні провадження, по-друге, на випадки необхідності забезпечення цивільного позову (Гловюк І. В. Арешт майна як захід забезпечення кримінального провадження: аналіз новел // Вісник Південного регіонального центру Національної академії правових наук України. — 2016. — № 8. — С. 158). Крім того, є пропозиції передбачити у кримінальних провадженнях щодо тяжких та особливо тяжких злочинів, незалежно від родової підслідності застосування попереднього арешту майна за постановою слідчого, погодженою з прокурором, із дотриманням передбаченого механізму щодо подальшого судового контролю та-

кого арешту майна (Зінковський І. П. Застосування арешту майна у кримінальному провадженні: деякі проблемні питання // Вісник кримінального судочинства. 2017. — № 2. — С. 187). Вважаємо, що це питання актуалізуватиметься і у кримінальних провадженнях, підслідних ДБР, що потребуватиме внесення відповідних доповнень до КПК України.

5. Є питання і щодо проведення негласних слідчих (розшукових) дій у провадженнях, підслідних ДБР. Проведення такої негласної слідчої (розшукової) дії, як моніторинг банківських рахунків, у кримінальних провадженнях щодо злочинів, підслідних ДБР, законом не передбачено, хоча об'єктивна потреба у провадженні такої дії, враховуючи технологізацію розрахунків та переводу коштів, буде. Тому слід підтримати думку про зняття обмежень підслідності кримінальних проваджень, у яких можливе проведення моніторинг банківських рахунків (це пропонується: Татаров О. Ю. Окремі проблеми при проведенні негласних слідчих (розшукових) дій // Вісник кримінального судочинства. — 2016. — № 3. — С. 72)

6. Враховуючи, що ДБР є центральним органом виконавчої влади, що здійснює правоохоронну діяльність з метою запобігання, виявлення, припинення, розкриття та розслідування злочинів, віднесених до його компетенції; персональну підслідність, то керівний склад ДБР, а також слідчі, які здійснюватимуть досудове розслідування у таких провадженнях, співробітники оперативних підрозділів потребують додаткових процесуальних гарантій, які спрямовані на недопущення незаконного тиску на них. Відповідно, пропонуємо Директора ДБР, першого заступника Директора ДБР, заступника Директора ДБР, Директорів територіальних органів і керівників підрозділів центрального апарату Державного бюро розслідувань та їхніх заступників, слідчих та співробітників оперативних підрозділів віднести до осіб, стосовно яких здійснюється особливий порядок кримінального провадження, і передбачити, що повідомлення про підозру їм здійснюється Генеральним прокурором (виконувачем обов'язків Генерального прокурора).

7. У відповідності до ст. 6 Закону України «Про Державне бюро розслідувань» Державне бюро розслідувань відповідно до покладених на нього завдань та у межах своєї компетенції, серед іншого, здійснює виконання запитів про надання правової допомоги, які надійшли від компетентних органів іноземних держав; розробляє пропозиції до проектів міжнародних договорів України та забезпечує дотримання і виконання зобов'язань, взятих за міжнародними договорами України; здійснює співробітництво з поліцейськими та іншими відповідними органами іноземних держав відповідно до законів та міжнародних договорів України. Разом з тим, у КПК України у ст. 545 ДБР не визначено як центральний орган України, що унеможливить

здійснення ним повноважень, передбачених п.п. 13-15 ст. 6 Закону України «Про Державне бюро розслідувань». Відмітимо при цьому, що внесення змін та доповнень до ст. 545 КПК буде замало, адже потребуватимуть змін усі закони України щодо ратифікації міжнародних договорів у сфері міжнародної правової допомоги, де визначені центральні органи України.

8. П. 20-1 Перехідних положень КПК України передбачає темпоральні межі дії особливого порядку заочного кримінального провадження: «Тимчасово, але не пізніше дня початку діяльності Державного бюро розслідувань (опублікування у газеті «Урядовий кур'єр» відповідного повідомлення його керівником)». Проте, враховуючи положення цього пункту, незрозумілим є детермінуючий зв'язок початку діяльності ДБР та скасування дії особливого порядку заочного кримінального провадження.

Трофименко В. М.

професор кафедри кримінального процесу
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого,
доктор юридичних наук, доцент

ЩОДО ПИТАННЯ ПІДСЛІДНОСТІ ДЕРЖАВНОГО БЮРО РОЗСЛІДУВАНЬ

Важливим етапом реформи органів правопорядку є створення Державного бюро розслідувань (далі — ДБР) — центрального органу виконавчої влади, що здійснює правоохоронну діяльність з метою запобігання, виявлення, припинення, розкриття та розслідування злочинів, віднесених до його компетенції.

Традиційно до компетенції включають наступні елементи: а) нормативно встановлені цілі; б) предмет відання як юридично визначена сфера та об'єкт впливу; в) владні повноваження як гарантована законом міра прийняття рішень і вчинення дій.

Предмет відання ДБР визначено ст. 5 Закону України «Про Державне бюро розслідувань» та ч. 4 ст. 216 Кримінального процесуального кодексу України (далі — КПК України). Так, слідчі органів ДБР здійснюють досудове розслідування злочинів: 1) вчинених Президентом України, повноваження якого припинено, Прем'єр-міністром України, членом Кабінету Міністрів України, першим заступником та заступником міністра, членом Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення, Національної комісії, що здійснює дер-